

# Cuprins

<i>În loc de prefață</i> .....	9
<i>Cuvânt înainte</i> .....	11
<b>De ce n-a simulat/disimulat Adam păcatul? Sau despre imaginație, vis, fantasmă, psihopatologie și primele semne ale crimei studiului criminologic</b> .....	19
<b>I. Introducere – studiu religios, psihopatologic, psihiatric, criminologic</b> .....	21
<b>II. Taină și metodă – repere și mize</b> .....	69
<b>III. Spre antropologia biblică</b> .....	97
<b>IV. Jung – psihologie și „Dumnezeu”</b> .....	103
<b>V. Din nou la vise</b> .....	109
<b>VI. Înapoi la Adam – teologie, psihologie cognitivă și psihopatologie</b> .....	113
<i>Bibliografie</i> .....	125

# De ce n-a simulat<sup>1</sup>/disimulat<sup>2</sup> Adam păcatul?

## Sau despre imaginație, vis, fantasmă, psihopatologie<sup>3</sup> și primele semne ale crimei studiului criminologic

„Minciuna este trăsătura cea mai relevantă  
a răului ce sălășluiește în oameni,  
ea fiind atât un simptom, cât și o cauză a răului.”

**M. Scott Peck**

Plecăm în studiul nostru de la definițiile psihopatologiei regăsite în manualele actuale de psihiatrie. Astfel,

### Note

1. Un răspuns de început ar fi: pentru că **simularea nu este o tulburare psihică** și constă în producerea intenționată de simptome fizice sau somatice, pe care pacientul le prezintă într-o manieră grosolan exagerată [Prelipceanu, D. (2011). *Psihiatrie clinică*. București: Medicală, p. 552]. Or, Adam, la crearea sa, a fost integru și „bun foarte” (Fac. 1, 31) din toate punctele de vedere, inclusiv psihic. **Simularea (și disimularea intențională) este un fenomen produs intenționat, conștient, deliberat, voluntar, cu scopul de a obține un beneficiu secundar care decurge din statutul de bolnav (pensionare, eludarea pedepsei penale etc.)** (*ibid.*, p. 545).

2. **Disimularea constă în ascunderea, camuflarea, deghizarea voluntară a unor simptome/fapte/detalii legate de starea proprie (de boală/sănătate) a individului cu un scop precis** (disimularea unor simptome pentru a părea sănătos sau a unor fapte care să ateste sănătatea, dacă vrea să pară bolnav; în acest din urmă caz, acest gen de disimulare se va combina cu simularea unor simptome inexistente în realitate, cum se întâmplă în simularea propriu-zisă a unei boli cu țintirea unui beneficiu secundar, sau în tulburarea factică (ibid., p. 553)... **tulburarea falsă (sau factică) este o tulburare psihiatrică al cărei nucleu psihopatologic constă în motivația inconstientă a subiectului** (beneficiu primar) de a obține rolul de bolnav (accesul la îngrijiri medicale, internare, atenție din partea personalului medical...). Este un fenomen intenționat și voluntar, dar care nu urmărește beneficiul secundar. **În cazul tulburării false, vorbim despre un individ cu o tulburare psihologică reală și profundă care își are compensarea nevoii de afectivitate în acest mod caricatural de obținere a unui surogat afectiv, așa numitul beneficiu primar.** Diferența de simulare rezidă în faptul că simulantul propriu-zis urmărește doar beneficiul secundar, pe când **subiectul cu tulburare falsă imită/simulează simptomele/boala în cunoștință de cauză**, chiar cu prețul unor prejudicii riscante, după o „documentare” surprinzător de coerentă uneori sau utilizând cunoștințe reale. (...) Nu trebuie însă uitat că originea tulburării false este de natură psihopatologică, de cele mai multe ori, privarea afectivă precoce, în copilărie, și abandonul (ibid., pp. 545, 546).
3. În acord cu Kierkegaard, parafrazat de Sørensen: Căderea în păcat nu reprezintă numai o modalitate dogmatică de interpretare a unei realități psihologice, ci o realitate ce zace îngropată mult mai adânc în existența omenească decât visează psihologii, în Kierkegaard, S. (1998). Conceptul de anxietate. Timișoara: Amarcord, p. 18.

# I.

## Introducere – studiu religios, psihopatologic, psihiatric, criminologic

Adam se arăta în Eden ca într-o Rusie a atotștiinței chiar dacă Videle brahmanilor suțin că primul om s-a născut în India și s-a chemat Adimo, adică „procreatorul”, iar nevasta lui, Pocriti, adică „viață”<sup>1</sup>. A continua sensul indicat de Creator devenea principala sarcină a unui Adam „creștin” – hermafrodit în concepția unora<sup>2</sup> – deoarece, în ordinea lucrurilor, afirmă Grigore de Nyssa,

*lumea materială este o existență înzestrată cu un sens precis; ea are un mesaj pe care-l descoperim numai printr-un exercițiu intelectual, printr-o asceză a spiritului, nefiind înțeles la nivelul simțurilor. A rămâne la nivelul simțurilor în procesul de cunoaștere și de evaluare a lumii materiale înseamnă a o dezbrăca de realitatea ei, adică de faptul că ea e purtătoarea unui sens duhovnicesc/spiritual. Evaluată doar la nivelul formelor ei, lumea materială nu este decât un mare spectacol de aparențe<sup>3</sup>.*

Aportul impertinenței din partea lui Adam în fața vieții aduse de Dumnezeu izvorăște dintr-o imperfecțiune a acestuia? Să nu uităm că Dumnezeu a spus că toate cele create erau „bune foarte” – *καλά λίαν ἐστὶ* (cala lian esti)<sup>4</sup>. Or, doar un personaj

din tot ceea ce a fost creat era în dezacord cu afirmația divină: șarpele, „cel mai șiret dintre toate fiarele de pe pământ” (Fac. 3, 1). Anchetând o posibilă situație favorabilă, șarpele mizează pe șiretenia conștientă și îl prinde pe primul om, pentru început, în plasa lui psihologică, ceea ce-l face pe Maxim Mărturisitorul să afirme:

*Răul nu se contemplă ca stând în legătură cu ființa făpturilor, ci în legătură cu mișcarea lor greșită și irațională... pentru că răul este abaterea lucrărilor puterilor (facultăților) sădite în fire de la scopul lor, și altceva nimic. Iar ca scop numesc Cauza celor ce sunt, după care se doresc în mod firesc toate<sup>5</sup>.*

Adam nu trebuia decât să rămână neabătut<sup>6</sup> de la calea prescrisă de Creatorul său pentru a ajunge ceea ce insinua, nuanțat, diavolul. Am fi naivi dacă am crede că, prin căderea în păcat, s-a produs prima ispitire a omului; Adam și Eva erau ispitiți în Rai permanent<sup>7</sup>.

Punctul culminant al episodului ispitirii finale este subliniat tranșant de Larchet prin Macarie Egipteanul, Ioan Damaschin, Ioan Gură de Aur, Simeon Noul Teolog și Irineu. Ispita propriu-zisă constă în faptul că diavolul le-a spus primilor oameni: „veți fi ca Dumnezeu” (Fac. 3, 5). Însă dacă Adam a fost destinat să fie ca Dumnezeu, aceasta se realiza prin participatie la Dumnezeu, în El și prin El. Mai profundă este observația lui Larchet, prin Rărinți:

*Șarpele le-a propus oamenilor să devină ca Dumnezeu, adică alți dumnezei, independent de Dumnezeu; să fie dumnezei fără Dumnezeu. Adam, cedând amăgirilor Celui Rău, a consimțit astfel să devină Dumnezeu prin el însuși, să se autoîndumnezeiască, și în aceasta constă păcatul său<sup>8</sup>.*

Să reținem, așadar, verbul „a consimți”.

Or, Adam a vrut să devină în Rai un Dumnezeu, pe proprietatea Altui Dumnezeu, imaginându-și cum ar fi aceasta. Un fel de confirmare individuală că poți fi ceea ce îți dorești și fără să ții cont de prescripțiile Medicului universal. Aprofundând că

*Edenul era într-un anumit fel împărăția inconștientului<sup>9</sup>,*

Adam, prin imaginație – care se hrănește și din abisul inconștientului – își dorește o lume în care el să devină stăpânul. Nu suportă „inocența și ignoranța”<sup>10</sup> Raiului și decide să blufeze, *îndepărtându-se de Dumnezeu, lipsit fiind de har, care era pentru el adevărata viață a naturii sale*<sup>11</sup>,

spre un tărâm colorat de imaginația fără Dumnezeu<sup>12</sup>. Într-o încercare de depășire a stadiului inițial – cel propus de Dumnezeu, Adam își blochează ascensiunea spre îndumnezeire, prin imaginație,

*transformatoarea senzațiilor în imagini, ce îi permite omului să aibă, sub forma unei imagini, o reprezentare a ceea ce percepe (Maxim Mărturisitorul)*<sup>13</sup>.

Omul cade, deci, prin intermediul imaginației visându-se propriul stăpân și dorind el însuși să cunoască distincția dintre bine și rău. În acest sens, câți oare ar fi de acord cu ipoteza lui Berdiaev conform căreia

*dacă omul ar fi rămas în pasivitatea și inocența edenică, în imediatul instinctului și inconștientului, adică în stadiul vieții divino-naturale, el nu l-ar fi cunoscut pe Hristos și nu ar fi putut atinge îndumnezeirea?*<sup>14</sup>.

Trebuie să admitem că afirmația berdiaeviană este de departe o aberație, pentru că autorul ei argumentează această

concepție prin prisma cunoașterii ca nefiind un păcat al lui Adam, ci ca fiind o dorință de manifestare a Sensului, cu alte cuvinte, un bine pozitiv<sup>15</sup> comparativ cu concepția tradițională a Bisericii, aceea a dorinței de cunoaștere a lui Adam ca păcat prin neascultarea lui Dumnezeu. Altfel spus, Adam „își întoarce fața” nefiind preocupat să se asemene cu Chipul arhetipal, *chipul lui Hristos fiind în mod inseparabil chipul lui Dumnezeu, singurul chip care nu se închide niciodată pentru că transparența sa e infinită, este singura care nu pietrifică niciodată, ci eliberează*<sup>16</sup>.

Anihilat de/în cunoașterea deficitară, Adam se golește într-o transparență opacă. Persiflat în propria-i imaginație<sup>17</sup> – care, în starea primordială, era exclusiv legată de reprezentarea creaturilor existente<sup>18</sup> – omul primordial își începe lungul proces de refuz al culpabilizării prin castrarea irațională a proprietăților endogenității sale. Acesta este doar începutul propagării păcatului care va lua varii forme, paradoxalul creștin constând tocmai în faptul că Adam păcătuiește pentru a scăpa de păcat, Adam își imaginează pentru a scăpa de imaginație, Adam (se) „luptă” împotriva lui Dumnezeu pentru a-L cerși în lupta cu diavolul, Adam se dezduznezeiește pentru a se îndumnezei, Adam fuge de Dumnezeu pentru a se întoarce în fugă la Dumnezeu, Adam uită de Dumnezeu pentru ca Dumnezeu să nu uite de el pentru că, dacă omul – și aici vorbim de fiecare în parte –

*s-a angajat pe calea experimentală și dureroasă a cunoașterii, el trebuie să o urmeze până la capăt, fără să pretindă că a atins paradisul la jumătatea drumului*<sup>19</sup>.

Artist desăvârșit, Dumnezeu i-a oferit lui Adam o imaginație clară, fără de păcat, care

*nu constituia la început un obstacol în relația omului cu Dumnezeu și nu-l îndepărta în nici un chip de El (Maxim Mărturisorul)*<sup>20</sup>.

Deci inclusiv la nivel mintal/psihic, Adam purta girul unei desăvârșiri continue dintr-o Fântână a Vieții inepuizabilă, imaginația având un scop precis delimitat. Când Adam decide să vadă trupește totul, Antonie cel Mare, Marcu Ascetul și Ioan Hrisostom mărturisesc că omul își aruncă sufletul în beznă, determinându-l pe om să se miște într-o lume a întunericului<sup>21</sup>. Inclusiv imaginația i se întunecă lui Adam,

*căci omul fiind pe atunci nepătimitor, în starea în care fusese creat, el nu cunoștea închipuirea necuviincioasă, care se opune lucrării unitare și neînșelătoare a minții (Calist și Ignatie Xanthopol); imaginile produse de el rămâneau simple, adică nu erau legate de nici o patimă (Maxim Mărturisorul), așa încât nu trezeau nici o patimă (Maxim Mărturisorul), și nici nu erau stârnite de ele*<sup>22</sup>.

După acceptul lui Adam de a deveni ca Dumnezeu<sup>23</sup>, până și imaginația își schimbă menirea, datorită faptului că

*cel ce și-a desfăcut mintea de iubirea și de preocuparea stăruitoare de Dumnezeu și o are legată de ceva din cele ce cad sub simțuri, acela cinstește trupul mai mult decât sufletul și cele făcute de Dumnezeu mai mult decât pe Dumnezeu, care le-a făcut*<sup>24</sup>.

A idolatriza acum prin intermediul imaginației este ca și cum ai trata cu Dumnezeu, „afacerește”, despre înduhovnicirea altuia. Ca om căzut din sânul lui Avraam, nu ai vrea ca imaginația murdară să fie altcevadecât un mit nesufocant, știind că ea a ajuns la tine ca o patimă, având mai multă putere decât însele simțurile;



*de aceea, cine se va stăpâni vreodată de această imaginație împătimită devine cu totul rob al ei, așa încât văzând nu vede, auzind nu aude, nici nu miroase și nici nu pipăie, ci având deschise toate organele simțurilor lui, i se pare că le are închise și nelucrătoare și nu simte defel acest lucru (că adică le are deschise)<sup>25</sup>.*

Omul ajunge un miop al propriilor imagini ființate în nefiind, pline de gol, așa încât și gândurile ce se declanșează pe baza unor astfel de imagini pot fi ilustrate printr-o pâlnie prin care curge către suflet surogatul, chipul imaginației, „produsele imaginației sale”<sup>26</sup>, reprezentarea în sine, patima, de unde și interogația deloc emaciată: „Reprezentarea declanșează patimile sau patimile declanșează reprezentările?”<sup>27</sup>. Pe de altă parte, am fi naivi dacă am da crezare ideii că esența divină ar putea fi intuită prin reprezentări sau

*imagini aparținând unui ordin inferior. (...) Prin urmare, cu mult mai puțin încă, printr-o imagine creată, oricum ar fi ea, nu va putea fi intuită esența Dumnezeirii... pentru că esența Dumnezeirii este însăși Ființa Sa proprie, ceea ce nu este compatibilă nici unei alte forme create. Prin urmare, nu e cu putință ca o formă creată să ofere similitudine, ori o imagine capabilă să reprezinte și să intuiască însăși esența Dumnezeirii<sup>28</sup>.*

Infiltrându-ne în învățăturile contemporanilor înduhovniciți și căutați de Sfântul Duh, vom da peste o definiție pe cât de simplă, pe atât de complexă a lui Siluan Athonitul despre imaginație: *Imaginația, stimulată de imaginile obscene, este tunelul prin care intră dracul în suflet<sup>29</sup>.*

Patimile se leagă de imaginație așa cum imaginația se leagă de patimi. Or, imaginile existente încă de la creație nu au primit sensul pătimas decât în momentul în care Adam a consimțit că e timpul să fie „ca Dumnezeu”:

*În starea sa originală, omul dispunea de o „închipuire cuviincioasă” (Calist și Ignatie Xanthopol), întorcând spre bine mișcările acesteia (Maxim Mărturisitorul), atunci când folosea imaginile născute din vederea fapturilor pentru a se înălța pe sine și a le înălța și pe ele la Creatorul lor. Din această „închipuire cuviincioasă” izvorau, în somnul său, „visurile curate” (Diadoh al Foticeii). Omul nefiind pătimitor, aceste vise se caracterizau prin curăția lor, fiind constituite din imagini sau din combinații de imagini simple, care-i vădeau sănătatea sufletului<sup>30</sup>,*

Maxim Mărturisitorul continuând ideea și afirmând că atunci când sufletul are „sănătatea proprie”, imaginile îi apar „simple și fără nici o tulburare”<sup>31</sup>. Când sufletul este bolnav, imaginile sau reprezentările mentale (*noemata*) provin cu atât mai mult de la cele cinci simțuri și din memorie, patimile fiind puse în mișcare începând tocmai de la simțuri, memorie și demoni<sup>32</sup>.

Omul fiind proiectat „bine foarte” înspre asemănarea cu Creatorul său, și aceasta printr-o creștere duhovnicească, ea implica deci depășirea chiar a acestei imaginații bune, odată cu depășirea lumii sensibile<sup>33</sup>.

Adam însă n-a depășit această lume sensibilă și a fost surclasat în testul maturității sale tocmai de insuficiența sa paternă – voia proprie,

*acea mișcare pasională ce urmează gândului rău (logismos); o înclinare, o afecțiune pătimașă (προσπάθεια – prospatia), dorința ce se ivește îndată după reprezentare sau închipuire<sup>34</sup>,*

o voie proprie ce l-a împins pe Pascal să exclame despre imaginație că este „nebuie curată sau regina facultăților”<sup>35</sup>, iar pe Magnard că ete

*partea aceea înșelătoare din om care-l deprinde cu iluzia și ipocrizia, cu atât mai perfectă cu cât nu e întotdeauna astfel:*